

באמונתו צדיק

גליון 24
פרשת נח

להלהיב הלבבות לאמונתו יתברך **יחיה**

אמונת עתך

מאמר מערכת

באנשים. אנשים שמטרת בריאתם היא השלמת התכלית של העולם החדש שנברא. לעבוד את הבורא הגדול שבראם, לעשות את רצונו, להגדיל את כבודו ותפארתו בעולם... הדורות מתקדמים... שת מוליד את אנוש ועוד בנים ובנות ועוד ועוד צאצאים שעובדים כולם את הבורא, מכבדים את שמו...

אבל אז, בתקופה שנקראת "דור אנוש", ארעה הקטסטרופה ההיסטורית הגדולה ביותר בעולם!!! קטסטרופה נוראית, שגרמה לנזקים הכי גדולים שהעולם כולו ספג במשך כל הדורות! כי ה' הוא רחמן. תמיד. גם כשהוא מעניש זה ברחמים. אבל בנושא החמור הזה ה' הודיע שהוא לא מרחם על מי שחוטא. וכמו שאמרו חז"ל במכילתא "כי אנכי ה' אלקיך קל קנא, בקנאה אני נפרע מהם מן עבודה זרה, אבל רחום וחנון אני בדברים אחרים".

הרמב"ם (בהלכות עבודה זרה פרק א) מספר לנו את הסיפור הנורא:

בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדולה, ונבערה עצת חכמי אותו הדור. ואנוש עצמו, מן הטועים. וזו הייתה טעותם: הוגי הדעות התחילו להפיץ גישה חדשה... אמרו: **הואיל והקל ברא כוכבים אלו וגלגלים אלו להנהיג את העולם, ונתנם במרום, וחלק להם כבוד, והם שמשים המשמשים לפניו, הם נאמו לציבור:** איזו מערכת אדירה ה' תלה ברקיע, כוכבים שה' כיבד, ונתן להם תפקיד להיות משרתי משרתי עליון. גם המלאכים כל כך חשובים, אם כך- הגיעו הנואמים למסקנה- **ראויים הם לשבחם ולפארום, ולחלוק להם כבוד.** מן הראוי שנשבח ונפאר אותם, ונחלוק להם את הכבוד המגיע לקדושים עליונים ונשגבים שכאלה! **וזה הוא רצון הקל ברוך הוא, לגדל ולכבד מי שגידלו וכיבדו, כמו שהמלך רוצה לכבד עבדיו והעומדים לפניו, וזה הוא כיבודו של מלך.** הם אפילו שכנעו את כולם שזה מה שהקב"ה מצפה מהם, שזה כבוד לקב"ה- כשמכבדים את מי שהוא החליט לכבד...

הדיבורים הרעים האלו התחילו להכנס ללבבות של אנשים, אנשים השתכנעו- שבשביל לכבד את ה', צריך לעבוד את המשרתים שלו. **כיון שעלה דבר זה על ליבם, התחילו לבנות לכוכבים היכלות, ולהקריב להם קרבנות, ולשבחם ולפארם בדברים, ולהשתחוות למולן, כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה. וזה היה עיקר עבודה זרה.**

מבהיל לחשוב. בעצם הם עשו את הכל במטרה לשמח את ה', היה נראה להם לגמרי הגיוני שה' ישמח אם יכבדו את משמשי. לכל מלך בשר ודם חשוב שינהגו כלפי שריו בכבוד הראוי, זה חלק מהנהגת כבוד המלכות... אם כן- הם השקיעו לכבד את הכוכבים והמזלות- מתוך מטרה לעשות רצון ה'!

לחשוב שקוראים לזה 'עיקר עבודה זרה'...

הם לא חשבו שיש כח כלשהו לכוכבים שעבדו. הם לא חשבו שיש

באחד החיידרים שאל הרב'ה את הילדים: "מהי הפרשה הארוכה ביותר?" דוקא התלמידים שרגילים לדפדף בכל העמודים בחומש חוץ מהעמוד שלומדים בכיתה- ידעו איפה לחפש את התשובה... והכריזו מתוך הכריכה האחורית של החומש: (הוצאת בלום...) "נשא!" הרב'ה ציין לשבח את התשובה, אך גילה להם שהוא התכוון לשאל שאלה אחרת... איזו פרשה עוסקת בטווח של תקופה הכי ארוכה... והראה להם שפרשת בראשית נפרשת על פני יותר מאלף שנה, לעומת פרשות שעוסקות בטווח של כמה עשרות שנים בודדות, או אפילו ימים...

אך בכל זאת, לא אריכות השנים היא הסיבה שאנחנו בקושי מכירים לעומק את הפרשה הזו... ברוב השנים אין כמעט זמן ללמוד פרשת בראשית, כששמחת תורה חל באמצע השבוע- אנחנו בקושי מצליחים להספיק לקרוא בצורה נורמלית שניים מקרא ואחד תרגום... אבל השנה- הקב"ה שלח לנו שבוע שלם להתכונן לפרשה הראשונה שבתורה הקדושה- והיתה לנו סוף סוף הזדמנות להעמיק בה קצת יותר...

חוץ מכל הנושאים מלאי ההוד עליהם למדנו בפרשת בראשית, בריאת העולם כולו יש מאין, אדם הראשון לפני החטא, חטא עץ הדעת, הגירוש מגן עדן, תשובתו של אדם הראשון, הסיפור של קין, ואפילו תחילת סיפור דור המבול... בין כל הנושאים ישנו פסוק שבד"כ הולך לאיבוד, ואיננו שמים לב שב5 מילים בודדות מתוארות לנו פיסות עולם שלמות שהפכו את ההיסטוריה על פיה. דור אנוש.

"אז הוחל לקרוא בשם ה'"

גם אם אנחנו נעצרים לרגע להקשיב למילים שקראנו בפסוק, אנחנו עלולים לפתור את החידה עוד לפני שנשאלה, ולהסביר לעצמנו כפי שעשוי להשמע לאוזן... אולי "אז הוחל" זה כמו "אז החל" לשון התחלה? ונשמע לנו שאז התחילו לקרוא בשם ה'. יופי, נפלא, משמח מאוד...

אבל מי שזוכה לקרוא שמו"ת עם רש"י- מבין שהפרשנות הראשונית שלו מטעה, כי רש"י מפרש "הוחל"- לשון חולין. 'טוב, אז לא התחלה, אלא חולין. כבר נשמע פסוק פחות משמח... רש"י מביא מחז"ל: "הוחל- לשון חולין. לקרא את שמות האדם ואת שמות העצבים בשמו של הקב"ה, לעשותן אלילים ולקרותן אלהות". זה עושה רושם של בשורה מצערת מאוד... אבל מה לעשות שיש עוד שבעה דורות ללמוד עליהם עד נוח, יש בפרשה עוד ארבעים פסוקים נוספים ללמוד... ורצים הלאה...

בואו. הפעם נעצור סוף סוף, נלמד מעט על דור אנוש. מה בעצם קרה שם...

ששת ימי בראשית, ה' ברא את העולם, והתחיל למלא אותו

אמונת עתך - המשך

טענות שקר ושחיתות.

אבל הראשונים מעדכנים אותנו שברוב המקרים - עובדי האלילים לא חשבו שיש כח עצמאי לדמות שפנו אליה:

או שהאמינו שהדמות תקשר בינם ובין ה'.

או שכידוה כי חשבו שרצון ה' שיחלקו לה כבוד (שו"ת ריב"ש ק).

"וזה היה עיקר עבודה זרה"!!!

כן. הם רצו לעשות לכבוד ה', כל חפצם היה להדבק בו, לעשות לשם שמים - כי חשבו שכך ה' רוצה. אבל את ההתנהגות שהם יצרו בסופו של דבר הפסוק מכנה: אז הוחל לקרוא בשם ה'. לשון חילול. (רס"ג)

באו לעשות פעולות מתוך מטרה טובה, הם באו לקרוא בשם ה', הם היו בטוחים שכך הם מכבדים את הקב"ה, את הכל הם עשו בשמו של הקב"ה, מטרתם היתה לעשות את רצונו, להדבק בו. הם קראו בשם ה' - את עבודת האלילים שלהם הם אמרו בשם דבר ה' (תרגום ירושלמי), אבל זה חילול של הקריאה הזאת! הם השתמשו בה לעבודה זרה, להגדיל נברא.

כי את הקב"ה עובדים! את הקב"ה ולא אף אחד אחר!!

גם אם עובדים **"כדי להשיג רצון הבורא"** גם אם **"מדמין שזה ההבל רצונך הוא"** אם לא הולכים בצורה הנכונה, אלא **"בדעתם הרעה"**. עלולים להגיע חלילה למצב של **"וזה היה עיקר עבודה זרה"**.

ולמרות שהיו להם כוונות טובות, הם חשבו שהם מכבדים את הקב"ה! אבל בכל זאת: הקב"ה **קראם אויבים, ושונאים וצרים!** ואפילו שהם רצו **להשיג רצון הבורא**, הם רצו לשמח את הקב"ה! למרות זאת: הקב"ה אמר **שהעושה זה מקנא ומכעיס ומעלה חמה**. (מו"נ ח"א פל"ו).

מכאן ואילך הע"ז היו עברה שינויים ו'שדרוגי תוכנה' במהלך השנים, גירסאות חדשות ועדכניות של ה'מילה האחרונה' המודרנית. וכיון שארכו הימים, נשתקע השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם, ולא הכירוהו. אבל כבר בשלב הראשון - זה היה עיקר עבודה זרה. החל מפה זה רק 'שדרוגים' רח"ל...

הידיעה מה היה בימי דור אנוש, נוגעת אלינו לא רק בשביל הבנת הפסוקים האלו. הקב"ה מזהיר אותנו (דברים לב, ז) **"זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר"**. מפרשים לנו חז"ל ורש"י שהקב"ה מצווה אותנו ללמוד ממה שהיה בדור אנוש דור המבול ודור הפלגה. ללמוד מה החטא שלהם, כדי שנדע ח"ו לא לחזור על זה. ואם לא נזכור, אם לא נפנים את המסר, אנחנו עלולים ח"ו להיכשל.

ועל דרך זו, היה העולם מתגלגל והולך, כל דור והרשעות שהביא איתו בנושא... דור אנוש... דור המבול... דור הפלגה... **עד שנולד עמודו של עולם, שהוא אברהם אבינו עליו השלום**.

אברהם אבינו! הוא היה זה שלימד מחדש את האמונה בקב"ה בלי שום ערוב, ופרסם את שם ה' בעולם! ובאיש הקדוש הזה ה' בחר! מכל המוני האדם שהסתובבו פה ברוב תחושת חשיבות... **רק באבותיך חשק ה'!!!**

ה' בחר בו! בו ובזרעו אחריו. ה' ידע שאברהם אבינו יודיע את העיקר הזה לזרעו, וישתול אותו בלבם. כל עם ישראל הוא המשך לאותה קריאה אמיתית בשם ה' - שסלל אברהם אבינו.

אנחנו עמך בני בריתך בני אברהם אהבה.

בידי הכוכבים להיטיב להציל ולהושיע, הם גם לא חשבו שיש בידיהם להרע או להזיק. הם לא כיבדו אותם בשביל להשיג תועלת לעצמם. רק כיבדו אותם כי הם עובדים את הקב"ה! כי הקב"ה חולק להם כבוד!

לחשוב שקוראים לזה 'עיקר עבודה זרה'...

"הקב"ה הוא נעלה ומרומם, מלך קל רם ונישא!" נאמו חכמיהם לתוך כל מיקרופון מזדמן, לאזני ההמונים. "איך אפשר שאנשים פשוטים יגשו ויפנו אלי? האדם הפשוט הוא כל כך נמוך, כל כך חוטא... הוא חייב משהו מתוקן, כדי שיעזור לו להתקשר לאלוקים עליון. לאנשים פשוטים הרבה יותר כדאי לפנות לדמויות מתוקנות ומקודשות מהם, דמויות שמשמשות לפני הקב"ה, שעובדות אותו בצורה מושלמת - וכך התפילה והעבודה שלהם תתקבל יותר טוב אצל הקב"ה. הם חשבו שצריך משהו שיקשר אותם אליו. ..."

חושבים שהוא נעלה ומרומם מכל זה מאד... שכל מי שהוא בעל הדעות ההם, לא היה רואה למרי ועניין רע מי שהוא עובד עבודה זרה... ולא מפני שהיו כופרים במציאות... כלומר שהיו מודים שהוא עילת העילות ושהכל נמשך ממנו... הוצרכה התורה להזהיר ולכפול ולומר בכמה מקומות: שאין הענין כן! שאין עובד ע"ז מרומם השם יתברך, אבל מקציפו. (ע"פ דרשות הר"ן הדרוש התשיעי)

הם באמת חשבו שהם לא ראויים מספיק, ושעדיף לפנות לקב"ה המרומם על כל תהילה בעזרת מקשרים קדושים יותר...

לחשוב שקוראים לזה 'עיקר עבודה זרה'...

היה להם ברור שזה רצון ה'! כל מה שהם עשו היה בשביל להיות קשורים לקב"ה, כדי להדבק בו! הכל היה לגמרי לשם שמים! קשה לתקוף את האנשים האלו, כל המגמה שלהם היתה לדבוק בה', אבל הם חשבו שזו הצורה להדבק בה', לעבוד לשם מלאך שדבוק בה', כי הם חשבו שהדרך להדבק בה' הוא באמצעות הקשר עם המלאכים... אבל מה לעשות שהם טעו בזה טעות איומה שהביאה אותם לגרוע מכל? **"...באותו זמן החלו לעבוד עבודה זרה, ופירושו אז הוחל לקרוא לאלהים אחרים בשם ד' - כי מתחלה היו עובדים את המלאכים מפני שרוצים להדבק בשם כי זה היה תחילת עבודה זרה"** (רמב"ן דרשת תורת ה' תמימה) מפני שרוצים להדבק בה'! זו היתה המטרה!!! אבל למה שהם עשו בפועל קוראים עבודה זרה... אין דרך לקרוא לזה בהגדרה אחרת...

לחשוב שקוראים לזה 'עיקר עבודה זרה'...

אבל זו המציאות. לזה בדיק קוראים עבודה זרה.

ולא רלוונטי שבדמיון שלנו נתפס שע"ז זה רק פסל שחושבים שהוא האלהים שברא את העולם.

כמו שכותב הרמב"ם: **"כל מי שעובד עבודה זרה לא יעבדה על דעת שאין אלוה בלעדיה"**. עובדי ע"ז לא העלו בדעתם שאין אלוקים מעליה. ולא דמה מעולם כלל מן העובדים ולא ידמה מן הבאים... **שהצורה ההיא הוא אשר בראה השמים והארץ והיא הנהיגם**. ולא חשבו שהע"ז בראה את העולם, או שהיא הנהיגה של העולם. **אבל יעבדה על צד שהיא דמיון לדבר שהוא אמצעי בינם ובין הבורא יתברך...** "הם בסה"כ חיפשו משהו שיקשר בינם ובין ה', וזה עבודה זרה. (מו"נ ח"א פרק ל"ו)

כמובן שמצינו כל מיני רמות רשעות בנושא ע"ז, וכל קבוצת רשעים טענו טענות שונות. לא דור אנוש כדור הפלגה, לא עובדי העגלים כעובדי הבעלים, לא היוונים כנוצרים וכו' וכו'. היו עוד סוגים של

מבקש אמונה

אחדות ה' בעולם הזה ובעולם הבא

על ידי שנלמד נתבונן ונבין שאכן כל הכוחות שקיימים בבריאה, אין להם קיום לנצח, לעתיד לבוא הם יתבטלו, ותגלה שליטתו הבלעדית של ה', זה עצמו מלמד אותנו גם על המצב היום, שאין כוח שקיים עוד בלעדי ה', שיש לו כוח לברוא, לקיים, להחזיק ולנהל את העולם, אלא הכל זה רק מבעל הכוחות כולם, שהוא לבדו אחד יחיד ומיוחד ששולט על כל הבריאה על כל הנבראים, הכוחות הגשמיים והרוחניים.

רעה אמונה

היום עובדים לע"ז מפני שהיו רוצים להדבק בהשם

וספר בשנות אנוש אז הוחל לקר' בשם השם, ועל דעת רבותינו ז"ל באותו זמן החלו לעבוד עבודה זרה, ופירושו אז הוחל לקרוא לאלהים אחרים בשם ה'. כי מתחלה היו עובדים את המלאכים מפני שרוצים להדבק בשם, כי זה היה תחילת עבודה זרה, וקבלת רבותינו ז"ל מכרעת, שהיו מקובלים בכל. ואילו היה פשוטו כדברי ר' אברהם שהוחל להתפלל לשם - וכי אדם שהיה מעשה ידיו של הקב"ה לא התפלל לשם! ושת בנו לא קרא בשם אלקיו עד היום ההוא! והלא הכל הביא מנחה, ואפילו קין הרשע הביא קרבן. ...

(רמב"ן דרשת תורת ה' תמימה, עמ' קנז-קנו במהדורת חזון יואל)

הזובחים לע"ז חפצים להפיק להם רצון מהשם

זובח לאלהים יחרם - לע"ז. והוא נקוד פתח, כלומר לאותן האלהים שהוזהרתם עליהם במקום אחר, וזהו לשון רש"י. ... כי בעשרת הדברות הזהיר על ע"ז בלאו, וכאן מפרש העונש והמשפט שנעשה בו. ... והנה חייב אותו מיתה, כי יחרם מיתת ב"ד. ... והזכיר הכתוב זביחה והוא הדין להשתחויה ולכל עבודת פנים, אבל שאר עבודות כגון המכבד והמרבץ והמגפף והמנשק אינו במיתה בשלא כדרכה (אלא באיסור לאו), אבל כדרך עבודה בכל ענין הוא מתחייב ואפילו פוער עצמו לפעור.

והנכון במלת לאלהים בפתחות הלמ"ד שהם מלאכי מעלה, ונקראו אלהים בהרבה מקומות בכתוב אין כמוך באלהים ה' (תהלים פו ח), הוא אלהי האלהים ואדני האדונים (דברים יז), השתחוו לו כל אלהים (תהלים צז ז), ויקראו גם כן אלים כאשר הזכרתי כבר (שמות טו יא). ואמר בלתי לה' לבדו, בעבור שהזובחים למלאכיו יחשבו לעשות חפצו שיהיו הם אמצעים להפיק להם רצון מאתו, וכאלו הזובחים לאל ולמשרתיו, על כן אמר בלתי לה' לבדו.

עם היותם מאמינים במציאות הבורא עבדו לע"ז

ואתה יודע כי כל מי שעובד עבודה זרה לא יעבדה על דעת שאין אלוה בלעדיה, ולא דמה מעולם כלל מן העובדים, ולא ידמה מן הבאים שהצורה אשר יעשה מן המתכת או מן האבנים והעצים, שהצורה היא הוא אשר בראה השמים והארץ והיא הנהיגם, אבל אמנם יעבדה על צד שהיא דמיון לדבר שהוא אמצעי בינם ובין האלוה יתברך, כמו שבאר ואמר מי לא יראך מלך הגויים וכו', ואמר ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי וכו', רומז אל הסבה הראשונה אצלם, וכבר ביארנו זה בחבורנו הגדול, וזה ממה שלא יחלוק בו אחד מבעלי תורתנו, אלא שהכופרים ההם עם היותם מאמינים מציאות הבורא, אחר שנתלית כפירתם בחק שהוא לבורא יתעלה לבד, ר"ל העבודה וההגדלה כמו שנאמר ועבדתם את ה' וכו', בעבור שתתקיים מציאותו באמונת ההמון, וחשבו החוק ההוא לזולתו ... קראם אויבים ושונאים וצרים, ואמר שהעושה זה מקנא ומכעיס ומעלה חמה.

(ספר מורה הנבוכים חלק א פרק לו)

סיכום מגליונות קודמים: אנו עוסקים במצוה של ייחוד ה', המצוה לדעת שה' הוא אחד במציאותו בעצמותו, בשליטתו ובהנהגתו. ה' אחד ואין עוד אחר זולתו.

לומר שאין עוד אחד כולל הרבה משמעויות: כל הבנה שלנו, כל תפיסה במציאות ה', בשליטתו ובהנהגתו, כשם שאנו מחויבים לדעת את אותן הבנות, כך אנו מצויים לשלול מהם את השניות. אנו מחויבים לייחד את זה רק לו, להבין שזה שייך רק לה' ואין עוד משתתף עמו.

בתפיסה הכי פשוטה, כשם שאנו מצויים לומר שה' הוא זה שברא את העולם, כך אנו מצויים לומר שרק הוא ברא את העולם, ואין עוד בורא ח"ו. וכך בכל תפיסה ובכל השגה שיש לנו בבורא, כל מה שתופסים כלפיו - מחויבים לדעת שרק אצלו זה שייך וקיים.

וכשם שזה במציאות ה', להכיר שיש אחד שברא את העולם, כך זה גם בהכרה שרק ה' מקיים את העולם, ואין עוד אף כוח אחר שמשתתף עמו בקיום הבריאה. וכך גם בידיעה על שליטתו של הבורא בעולם, אנו מצויים לדעת שרק ה' הוא זה ששולט על הבריאה.

ה' הוא האלקים, לבדו. ה' - היה הוה ויהיה, הוא האלקים - בעל היכולת ובעל הכוחות כולם - הוא לבדו, ואין עוד אחר זולתו. לא קיימים עוד שום כוחות בעולם שהם מחיים את העולם, מהוים מקור לקיום העולם, כל הכוחות שקיימים בבריאה, החל מהדומם, ועד חוקי הטבע שבעולם, כולל כלל האנרגיות שנותנים קיום למציאות, זה לא מחמת כי יש להם כוח לתת קיום למציאות, אלא בגלל שה' הוא זה שעשה את האנרגיות, והוא זה שמחיה ומקיים אותם בכל רגע, וכל רגע ורגע הם פועלים וקיימים מכוחו של ה'. אין להם בחירה, ואין להם אף כוח עצמי, כשם שהם אינם יכולים לברוא עולם, כך אינם יכולים לקיים עולם, להחזיק אותו ולנהל אותו, ה' עושה הכל, ה' בכל רגע ורגע מקיים את כל הבריאה כולה.

גם לא קיים שום כח שהקב"ה מסר לו הנהגה בעולם, לכל הכוחות שבבריאה אין להם בחירה, והם מוכרחים בכל מה שהם עושים. (מלבד האדם בחייו, שניתנה לו בחירה על המצוות והעבירות, אבל לא ביחס לאנשים אחרים).

כל זה כלול במצות אחדות ה'. כאן אנו מגיעים להבנה מעמיקה יותר במשמעות של אחדות ה'. למדנו על כך, שהיום לא תמיד רואים זאת בחוש. עצם כך שישנם הכופרים באחדות ה', זה כבר מסתיר במידה מסוימת את הגילוי של אחדות ה', כיון שמציאות ה' היא החלטית וברורה כל כך, אם ישנם שאומרים אחרת, זה מסתיר את הגילוי של אחדות ה', שהיא נעלמת היום, במציאות העולם.

בנוסף לכך למדנו להבין, שעד כמה שנראה לנו שה' נתן שליטה לכוחות רוחניים או גשמיים לקיים את הבריאה, זה מסתיר לנו את אחדות ה', כי צריך להבין שהכל זה רק ממנו ולאף כוח או בריה כל שהיא רוחנית או גשמית אין כוח עצמי להחיות ולקיים את העולם, וזה עצמו המצוה שלנו לייחד את שמו יתעלה, להבין שאין עוד שליטה לאף כוח או נברא, אלא לה' לבדו, הוא השליט היחיד. איך נקיים מצוה זאת?

מבקש אמונה

לכך שבסופו של דבר הטוב ישלם. כאשר מתוך החושך של הבלי העוה"ז והרוע של העוה"ז, יתגלה לעין כל טוב ה', ויתברר לכולם שאין לרע ועשיית רע אחיזה נצחית, ורק לטוב יש אחיזה נצחית. יתברר לכולם אחדות ה' בעולם שהכל בהנהגה להביא לטוב, ושמעולם לא היו לקב"ה רצונות שונים.

כל מה דעביד רחמנא לטב עביד - לעתיד לבוא

לכן בעוה"ז אנו מחויבים לברך על בשורות רעות ברוך דיין האמת, כלומר להודות בכך שיש רע בעולם, וזה לא קיים כמטרה בפני עצמה, אלא בשביל תכלית הטוב, "כי באמת כל היסורין... הכל כפרה על העונות כדי שלא יצטרך להתסר לעתיד לבוא ששם העונש הוא הרבה יותר גדול" (משנה ברורה רכב, ד). אבל אם נחשוב שהרע הוא דבר שנשאר קיים, הוא נראה כסתירה לאחדות ה', כי אחדות ה' מחייבת שהקב"ה לא מורכב מתכונות או מרצונות שונים. כיום יש העלם מסוים בטוב ה', ובאחדות ה', ומכיוון שכך גם היום מצוה עלינו לדעת שלעתיד לבוא על בשורות רעות אומר ברוך הטוב והמטיב, שלעתיד לבוא תתגלה אחדותו המלאה של ה', באי נתינת שליטה לרע, ובהתגברות הטוב על הרע, ובנצחיות הטוב. אנו מצווים כבר היום להתחזק באמונה ובידיעה הזו שלעתיד לבוא תתגלה אחדותו המלאה של ה', מתוך הבנה שכל הרע שקיים היום בעולם, מטרתו להסתיר לנו את אחדות ה', כדי שנוכל לגלות את היחוד השלם בעולם. ובברכת 'דיין האמת', אנחנו מברכים את הקב"ה על כך שהוא מוביל אותנו לטוב השלם.

אבל אם ח"ו נחשוב שגם לעתיד לבוא נצטרך לברך ברכת דיין האמת, הרי שנחשוב בכך שהנהגת קיום הרע היא קבועה ולא זמנית, וח"ו נחשוב שהקב"ה מורכב מכמה הנהגות.

על הידיעה הזו שאע"פ שהיום רואים את הרע ומברכים "דיין האמת", מתוך הידיעה שלעתיד לבוא יתגלה שזה לטובה, ציוו חז"ל (ברכות ס, ב): **"לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד"**.

ורק לפעמים ה' בוחר להראות לנו גילוי כבר בעוה"ז, כמו במעשה אצל רבי עקיבא. והא ראיא, שהרי הגמ' מביאה סיפור זה כדוגמה מיוחדת, מעשה כזה אינו קורה כל יום לכל אדם ובכל מקרה רע. עיקר מה שרחמנא לטב עביד - זה בעולם הבא וצריכים להתחזק בידיעה זו כבר כאן בעולם הזה, כמו שלפעמים ה' נותן הזדמנות להציץ ולהבין איך ההנהגה זו מתקיימת כבר בעוה"ז, כמו מעשה דרבי עקיבא.

"כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא, הכל לטובה" (ברכות שם).

דרך אמונה בחרתי

א. על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, על בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת. לעתיד לבוא גם על בשורות רעות אומר ברוך הטוב והמטיב.

ב. ייחוס הנהגות שונות לקב"ה, מהוה סתירה באחדות ה', שהוא חד ורצונו אחד.

ג. ה' הוא טוב ומטיב, ואינו בוחר בעשיית רע אלא לצורך הבאת הטוב לעתיד לבוא.

ד. כאשר יתגלה לעתיד לבוא איך הכל הוביל לטוב, יתגלה לעין כל ייחודו השלם.

ה. ברכת דיין האמת על בשורות רעות, היא ההכרה בכך שיש רע בעולם, והאמונה והידיעה שמטרתו לתכלית הטוב.

ו. לעולם יהא רגיל לומר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, שעיקרו יתגלה בעולם הבא, איך הרע הוביל לטוב.

על בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת

לאחר שביררנו באריכות את היסודות הללו, נוכל לחזור לדברי הגמ' שהבאנו (גליון 22), הגמ' (פסחים נ, א) שואלת האם היום בעולם הזה ה' הוא אחד, ודאי שכן! אם כן מה פירושו של הפסוק (זכריה יד, ט) **"והיה ה' למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד"**, אטו האידנא לאו אחד הוא? וכי היום ה' אינו אחד?? מציאות ה' אינה משתנית! ה' היה אחד ויהיה אחד, ועכשיו הוא אחד! מה משמעות הדברים שרק ביום ההוא יהיה ה' אחד?

הגמ' מתרצת **"אמר רבי אחא בר חנינא, לא כעולם הזה העולם הבא. העולם הזה, על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת. לעולם הבא, כולו הטוב והמטיב"**.

הדברים טעונים הסבר. ישנה הלכה שעל בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, זוהי ההלכה, כך אנו מצווים לעשות, לברך את ה', גם כאשר הוא עושה לנו טובה, וגם כאשר הוא עושה לנו רעה. אבל זו לא אותה ברכה, ישנה ברכה לדברים טובים: הטוב והמטיב. ה' עשה עמנו טוב, נברך לו ונודה לשמו.

וכאשר הוא עושה עמנו דברים רעים, צריכים להודות לו על הרעה שהוא עשה עמנו? התודה היא כי אנו מבינים שכאשר ה' עושה עמנו רעה, יש בכך מטרה, ודאי שה' לא עושה סתם, קל וחומר שלא עושה רעה סתם, יש לו סיבה לכל דבר. א"כ מדוע הוא עושה לנו רעה? מה הייתה כוונתו של ה' ברעה שהוא עשה לנו, על כל אחד ואחד לפשפש במעשיו להבין מדוע הרעה הזאת הגיעה לו. אבל דבר ראשון, עליו לקבל את הדין באהבה, להשלים עם האמת והצדק של הבורא, ולהבין שאם ה' הרע עמו, הייתה לו בזה מטרה אמיתית וצודקת, לכן צריכים לברך דיין האמת, לומר שה' עושה דין אמת, וה' החליט שכך היה צריך להיות.

זוהי ההלכה, כך אנו מצווים להתנהג, בטוב לראות את הטוב, ולברך לה' על טובו, ברע לראות את האמת, ולברך לה' שהוא דיין אמת. הגמ' כאן מגלה לנו שלעתיד לבוא גם על הרעות שה' עושה עמנו, נברך אותו על כך שהוא טוב ומטיב. לעתיד לבוא נגלה ונראה איך כל הרע שהוא עושה עמנו, בעצם זה היה טוב, בעצם הייתה לזה מטרה טובה, בעצם זה הוביל לדברים טובים, בסופו של דבר זה הביא לנו את הטוב. אבל כל זה רק לעתיד לבוא, לא היום! היום אנו מברכים אותו על כך שהוא דיין אמת!

מציאות הרע ומצות אחדות ה'

וכאן צריכים להבין, איך יתכן שאנחנו מתייחסים לה' כבעל רצונות שונים, הרי לכאורה זה התייחסות אליו כבעל תכונות שונות, כבעל חלקים שונים, וזה סותר את אחדות ה'.

וביאור הדברים, שבאמת הרע לכאורה מהווה סתירה לאחדות ה', שהרי ה' הוא טוב ומטיב, ה' הוא הטוב השלם, ה' אינו עושה רעות, ה' אינו רוצה רע, אינו רוצה שנעשה רע ואינו רוצה שיהיה רע. ה' רחום וחנון, וטוב מוחלט. והמטרה של ה' במציאות הרע, זה אך ורק כדי שבסופו של דבר, הטוב הוא זה שישלם, הוא זה שישאר קיים לנצח, אין רע בעולם אלא במה שנצרך בשביל הבחירה של בני האדם בין הטוב לרע, בשביל מה שנצרך כדי לתת לאנשים עונשים שיגרמו להם לחזור בתשובה ולכפר על חטאיהם, המטרה של הרע הוא כדי להתבטל, כדי להגיע לסוף הטוב.

כאשר נראה לעתיד לבוא את הסוף הטוב, נדע איך הרע הוביל